Darius Mikšys' childhood (EN/LT)

An interview conducted in 2009
by Valentinas Klimašauskas

Chris Fitzpatrick reads 'Darius Mikšys' childhood'

Valentinas Klimašauskas: What is your earliest memory (I am not asking this because psychoanalysts who write artists' biographies usually base their diagnoses on the artists' childhood traumas)?

Darius Mikšys: I remember the interior of a room, or rather the upper part of a room, which is slightly above the furniture level. I remember stinging nettles, the colours of my stroller, white and bluish, the texture of plastic, the sensation of clothes and particularly a baby hat on the body. I cannot claim that I remember the early toys, rattles and so on, although I have a feeling that I do. Nothing concrete, just sound and colours. The materiality of plastic. It seems that in my childhood I examined that material really well; the whole environment was made of it. I remember that I noticed the difference between polyethylene and other kinds of plastic. Things manufactured from polyethylene were easy to deform but did not break, and would become nastily ruffled if scratched.

V.K: You've mentioned sound. What sound do you remember exactly?

D.M: Environmental sounds change slowly, later memories can be "recorded" on top of earlier ones. I remember the sounds of my electric toys, but these are already later memories.

V.K: Did you like the place you found yourself in?

D.M: I did, of course, although some things irritated me. Yet, memories often trigger sympathy for memories themselves, therefore I could not claim that the environment I remember is the environment I understood back then. At the time, I was a camera that was recording memories. But later, when I was 3, I absolutely loved my grandparents' house in Kaunas, near the Ąžuolynas (Oak Grove) park.

I liked the living room in our apartment in Skirsnemunė. I liked the neighbour's white Moskvitch car with two headlamps stuck outside. I liked the rye stems and the path through a whole forest of them. I liked the meadow with a cliff behind the house. One of the greatest summer attractions was to run through that meadow seeing nothing ahead except for the parting grass, which was taller than me, and suddenly feel the ground disappear beneath my feet, similar to the feeling of sinking that I later experienced on a plane. Sometimes I liked the people around me. Particularly the ones who looked as if they really enjoyed interacting with me.

V.K: Is there a term for that momentary state of weightlessness which one experiences when the plane takes off and continues its ascent, when one's body cannot tell whether the plane is actually ascending or descending (I'm not sure whether you get what I mean; but at least this is how I feel on a plane)?

D.M: Deviating from the conventional practice of thinking and speaking with the help of the Internet, I would just propose the term from the top of my head: vertigo? Physiologically speaking, it is a short-term disorientation of the inner ear. Although not quite in the same way, but it happens in different situations: when one faints (never experienced this) or rides a bike home from a party.

V.K: Do you remember your toys?

D.M: In the nursery in Skirsnemunė my favourite toy was a LEGO-like construction kit. We would simply call it "bricks", and these bricks came only in several variations: a long one with 6 or 8 parts, and 4- and 2-part ones. I think there was also a 3-part one. Or, if one would count the number of those round locking studs, one should multiply everything by two. Sometimes they locked together so tightly that we had a hard time separating them and had to ask the teacher for help. The bricks were kept in huge pink cylindrical polyethylene boxes with a blue lid, which fit very tightly. This we also couldn't open and would ask for help.

I remember that one time we had problems when we decided to build something really big collectively. The teacher refused to open all boxes at once: "When you are done with one box, I will open the other one." I remember my nursery sneakers. They were green with white plastic rings at the top in the front. Sometimes it was fun to bend over and hold onto them. At home I had an electric moon rover with a remote control. Initially I was afraid to turn it on, because I couldn't use the remote control properly and couldn't always turn it off in time. I had a nice brown toy bear, which was slightly bigger than me and a soft rubber bunny which was much smaller than me. I also had some polyethylene toys: a white fox, a yellow river ferry with a drawbridge (which later got lost) and a blue speedboat with a covered cockpit. Interestingly, that fox, even though it was white, taught me to recognize real fox from a very characteristic shape of the tail. Real fox tails resemble plastic clubs much more than they do the softly curved tails from cartoons. I had a tricycle, which I didn't like so much, but had no other choice than to ride it. I didn't receive the one I liked immediately, and later they went out of production or something like that. It was a real bicycle with thick pneumatic tires, hand brakes and side wheels. One could ride it like a real bicycle, that is "without pedalling", as I would say. I remember some ring made of transparent red plastic, which I got from an older girl for something in exchange. I also had two polyethylene swords and the rings that came with them. It wasn't really clear what one was supposed to do with the latter. Just as with the bow, which shot the arrows in such a short range that it made more sense to throw them by hand. I liked paper "pigeons" a lot. I learned to fold them early, but they didn't always end up as good as I wanted them. I would keep the pigeons folded by my mum, because they flew well.

A huge toy clock with a yellow pendulum, transparent body and colourful cogwheels. A Norma bus, a tin peg-top, a wind-up tin street with a moving tram, which Dovilė, the daughter of my parents' friends, had. Toy planes with spinning propellers, hung on a very thin thread in a toy store in Kaunas. The smell and taste of iron and tin, the taste of plastic. A wind-up plastic goldfish which swam in the water almost fully submerged, with only the winding key sticking out above the water. A wind-up chicken, made of white plastic with metal legs and cogs. I had quite a lot of smaller cars, some with a free wheel mechanism and some without it. I remember a pile of American die cast models with opening doors in Kretinga, where I spent one summer. I had only one red Honda hatchback (I had a chance to ride a real one of the same model, only of a different colour, in the early 90's). Another moon rover, which I received several years later, moved on four legs when it was wound up. When I was about 4, I got a wind-up toy gun during a children's Christmas event. It was a very curious device with a three-blade propeller tilted at a 45-degree angle and inserted into a barrel and wound up. The propeller was actually a hollow plastic ring with three blades and an axis of about 1 cm inside. When one pulled the trigger, the propeller began to spin and beautifully flew forward out of the barrel. The principle was similar to that of the pulled helicopter, in which one had to pull the rope to launch the rotor and make the helicopter rise. The kite that I received as a present from Canada. It was probably the best-flying kite in Lithuania. Triangular and extremely easy to control, it flew almost without the help of the wind. I first tested it in Vilnius, in the courtyard of the Gintaras hotel. A black tin Schmeisser gun, a poetic interpretation of the weapon used by the SS units with a flashing red light and a built-in motor that produced a crackling sound. Two large A-type batteries were inserted in the rear.

Despite the diversity of toys, I was much more fond of playing with things that also served other purposes, thus I essentially had to share my toys with adults: colourful plastic brushes in a grey plastic box resembled a garage full of colourful cars. I liked cars a lot, they were my favourite toys. My mum's red leather dressing bag (see the picture) probably attracted me with its technocratic design, but at the same time disturbed me – from another perspective it was not an object at all, but rather just a rag with a zipper. Grandma's (who was usually called "mummy") "Raketa" (Rocket) vacuum cleaner had an aircraft-like chassis and resembled a plane, only without wings. What prevented me from playing with it was the power cord which grandma would wrap around the vacuum cleaner's shell, thus destroying the illusion of reality. By the way, later that vacuum cleaner was featured in one Estonian puppet cartoon (I don't remember the exact title), which, to my mind, completely legitimizes it as a toy. It was never good at collecting dust anyhow. Interestingly, Tallinn Film would later use real toys one could find in toy stores for their cartoons; for instance, *The Adventures of Operator Cyps* featured a cabriolet.

The Estonian electric espresso machine looked like a toy as well, but again, the power cord with a plug ruined everything.

In general, playing with "real" things was often more fun. The manufacturers' obvious attention to details and more advanced technology made things-toys more interesting and "true". These play-things were multi-functional – they could serve as a rocket in one instance and as a car or a house in another. Yet in some cases toys were indispensable: I remember that at one point I was into tin cars, because one could crumple them and later even them out with a hammer.

V.K: I like the concept of "play-things", which could correspond to the notion of the ready-made in the art world. What happened later – did you stop treating things as "play-things" and begin to see them as "real" things?

D.M: I didn't stop playing with things, of course. Although things lost the status of toys, they retained the concept and function of toys. Yet, like in the case of boring toys, there are always things that are just things and nothing more.

V.K: Did you go through the stages of psychosexual development identified by Freud (oral, anal, phallic, etc.) in your childhood?

D.M: Here I am reminded of an informal Lithuanian word to denote male genitalia — "daiktas" (a thing) — and the possible implications of the above answer associated with this circumstance. Yes, I guess I did go through them.

V.K: Earlier you said the following:

"One of the greatest summer attractions was to run through that meadow seeing nothing ahead except for the parting grass, which was taller than me, and suddenly feel the ground disappear beneath my feet, sinking down with a particular feeling I later experienced on a plane." Can we switch to planes – will you tell me about your first flight?

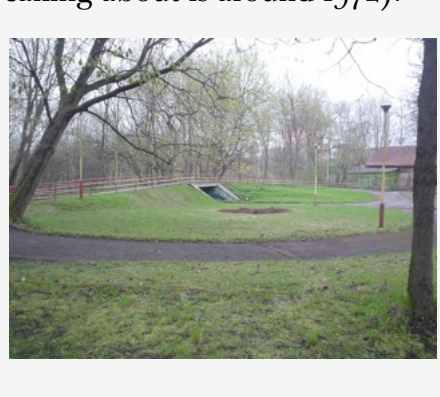
D.M: I might not remember the first flight because I was too little, but I remember my mum telling me that I fell asleep as the plane was descending. I remember flying from Nida when I was about 3 years old. We were waiting for a compact two-winged AN-2 plane at the small Nida airport with a metal runway surface. I almost lost my front teeth while playing with some dry stick; when it suddenly broke, I lightly bumped into a wooden fence. Here I must add that Nida has always been a nature reserve, especially earlier, when architectural control was stricter. The airport was a wooden house surrounded by a pine forest, while the runway, covered with perforated metal sheets, looked like a meadow from afar. The AN-2 was spitting flames that resembled the ball lightning I had seen before. It wasn't very pleasant. As the engine began spinning harder the flames disappeared, and I don't remember the landing. But maybe this was the very first flight, only I overheard about it from my mum's account to her friends quite a bit later? Yet it seems to me that I had already experienced flying in something far more advanced than this rattling thing. I remember that at the time none of the people around me liked small planes, although today I think they provide the most pleasant flight experience.

V.K: A ball lightning? I have read just recently that only between 0,5 and 5 per cent (according to differing estimates) of all people encounter a ball lightning in their lifetime. I have also read that people who saw a ball lightning claimed that it had an unpleasant odour. Do you remember the circumstances of your encounter with a ball lightning?

D.M: Of course I do. It happened in Skirsnemunė, on the hill with a cobble-stone street, in a two-storey and two-stairwell brick house, on the second floor of the first floor. I was sitting on my kiddie chair in the kitchen, whose windows opened onto the meadow I have already mentioned, my feet submerged in a glass bowl full of hot water. The bowl was made of very thick thermal glass; its bottom had thin concentric grooves on the outside, and resembled a vinyl record with large tracks. I remember the bowl so well not because of the ball lightning, but because of the fact that when I had a cold, I had to soak my feet in very hot water with mustard plasters on the soles of my feet. I remember the strange smell of these plasters, pleasant because of its weirdness, and not the odour of the lightning. The smell of the plasters was nothing like that of table mustard. When it became wet in hot water, the paper, probably treated with some kind of glue and mustard powder, produced a strange smell. I cannot tell the time of year with certainty, but I doubt that it was in winter. Perhaps it was autumn; the evening was drawing close, but there was still enough daylight in the kitchen. The window of our kitchen faced westwards, to the meadow and to the sea. I think I was still 3 years old (I will have to ask my mum for the exact timing as we lived in Skirsnemunė for a short time). There were two of us in the kitchen, my great-grandmother and me. It is strange to realize that at the time my grandmother was the same age I am now, and my mum was almost twice younger. So, the two of us were sitting in a rectangular room: the stove and my great-grandmother Nataliya, whom we called grandma, on the left; the table, the window with red sky, and a radio set on the windowsill in front of me; the fridge by the wall in the corner, and the doorway right there, behind my back. I didn't see the lightning right away. It was silently crawling along the floor on my left. I saw it and immediately heard grandma telling me not to move. It seems I had enough time to observe it, but I couldn't tell how slow or how fast it was moving. I don't remember its light blinding me; rather, it wasn't blinding at all. A moment later it looked as if the lightning was trying to get inside the fridge, when it suddenly exploded very loudly, having just touched the door opening pedal. Our fridge had a grey galvanized metal pedal at the bottom corner of the door. When one pressed it with one's foot, the door opened, thus one could put the groceries in the fridge with two hands simultaneously. I found it out later, when my folks removed the pedal, but did not throw it away. Meanwhile, at the time I simply knew that it was there, and that my weight was insufficient to press it down. The fireball was the size of a tennis ball. It looked bigger, but perhaps it was so because I was small. It was even somewhat "furry", similarly to a tennis ball. A part of its upper layer seemed to be a slightly transparent. When it exploded, it left a dark stain on the brown floor paint. It was never repainted, but the pedal was removed. I think that the sound of explosion was very loud. I don't remember crying, but most probably I did. But when the fireball was crawling along the floor, I felt very calm and weird. I don't recall wanting or trying to touch it, although it was very close to me. On the other hand, my feet were soaking in the hot water bowl. It wasn't so easy to get out of it, especially because when I moved, the water mixed, and it became even hotter.

V.K: It is interesting that most people experienced their first trip to Nida in the Soviet times by taking the Raketa (Rocket) speedboat. I have a childhood photo of myself (I don't remember the moment of taking the photograph itself) where I am sitting in a strange Batmobile-like vehicle or rocket. At some point in my life I believed that I really owned that "rocket" (as a toy), even my older sister confirmed that, she just said it was in the basement. My question is this: did you "have" any fictional imaginary vehicles?

D.M: Oh yes! My grandfather claimed that there were ice skates hidden somewhere in the room, and that I could go skating in the skating rink that was seen from our window if only we found them. Kids played hockey in the skating rink, and I was perhaps too small for skating at the time, if my grandpa had to invent such stories for me. Neither do I remember being very eager to go to that skating rink. What I liked most of all were the roller skates which resembled skateboards, but had much smaller wheels. At that time, in the mid-70s, one could see groups of people rolling along country roads with these ones. But I wanted badly to see how regular ice skates looked from up close. I had never seen them before. At the same time, I was trying to sort out in my mind the nightmarish chaos that was taking place at the children's racetrack in the Vytautas park in Kaunas. There were two racetracks right by the park's gate; one of them had electricity-powered cars that constantly bumped into each other, which I did not really like, while the other one had tin pedalled cars, which one could drive along a ∞-shaped track (see the photo showing the same track in 2005, while the period I am speaking about is around 1972).

A the intersection the track had two levels and a bridge. The cars were colourful, of different models – from old and very extravagant ones that resembled Cadillacs to modest Fiats (see photo). It was very interesting, but I didn't reach the pedals and couldn't pedal well. I remember being taught to pedal properly, which was the following way: when one sat in the car's seat and took the steering wheel in one's hands, one had to put one's feet into metal loops below, under the engine hood. As one pushed one leg forward, the other one was moving backward. In fact, it was a recumbent bicycle, and leg movement was ergonomic, although it was not related to the movement of the car in any way. It would have made no difference had the car been set in motion by nodding one's head. I remember that I would quickly cease to pedal, and would use my feet to move the car forward. As we usually raced in that track, I would sometimes win, especially when riding downhill. Sometimes I would be caught and disqualified for stepping on the ground. I don't know why everybody thought that this was a wrong way to operate those cars. Maybe because the pedal struts and the seat mounting would scratch my legs. So, when I went to bed in the evening, I would dream that at least one car had the same kind of pedals as my tricycle did. Like all boys, I wanted "real" cars and as many many of them as possible. Cars and cars only. If it was not a car, I imagined that it was a car. Often it didn't take much effort. For instance, this river bus. Doesn't it look almost exactly like a red Ikarus bus? When we lived in Skirsnemunė, I took both a number of times. It is hard to say whether one may call the Raketa a cutter. A cutter is a light coastal boat used to transport passengers to a passenger liner. Even though it was equipped with a hydrofoil, the Raketa was huge, almost the size of a river barge. In Juodkrantė, a barge moored on the coast of the Curonian Lagoon functioned as a pier for the Raketa at one point. The latter was perhaps shorter than the barge by one fifth or even less. Yet it was a very speedy and comfortable river boat. The hydrofoil enabled it to sail upstream at almost the same speed as downstream, around 60 km/h. There was also the gliding Zarya (Dawn), photo of which is attached.

It was smaller than the Raketa and accommodated a much smaller number of passengers, because the cockpit was in the front, rather than at the top, and the engine room was in the back rather than at the bottom, like in the Raketa. However, the Zarya did not require piers; it pulled up directly to a shallow shore, crawling on the sand. Its draft was mere 20 cm, and its bottom was made of magnesium alloy. These were the most modern river boats in the world at the time. Meanwhile, the Ikarus bus had the most modern build at the time, according to Wikipedia; in addition, one could hardly come up with a more impressive design than the one it had. Around 1972, the LTV channel's children's hour would open with an intro that featured an owl and a motorcycle. This was puppet or cell animation. The motorcycle emitted big, beautiful clouds of smoke through its tailpipe. I would puzzle over how to take that motorcycle from the TV set. Although I would be told that it was impossible, and presented with sound arguments, I was certain that this motorcycle still had to be somewhere.

Valentinas Klimašauskas: Koks tavo ankstčiausias atsiminimas (klausiu ne todėl, kad psichoanalitikai menininkų biografai paprastai atlieka diagnozes būtent pagal menininkų vaikystėje patirtas traumas)?

Darius Mikšys: Atsimenu kambario interjerą, greičiau kambario viršutinės dalies, kuri yra šiek tiek aukščiau baldų. Atsimenu dilgėles, kurios nudilgino, atsimenu savo vežimėlio spalvas, baltą ir melsvą, plastmasės (vinilo?) tekstūrą, atsimenu drabužių ir ypač kepurėlės pojūtį ant kūno. Negaliu tvirtinti, kad atsimenu ankstyvuosius žaislus, barškučius ir t.t., nors toks jausmas yra. Nieko konkretaus, tik garsas ir spalvos. Plastmasės medžiagiškumas. Regis, vaikystėje gerai ištyrinėjau tą medžiagą, visa aplinka buvo padaryta iš jos. Atsimenu, labai anksti pastebėjau skirtumą tarp polietileno ir kitų plastmasės rūšių. Daiktai, pagaminti iš polietileno, lengvai deformuodavosi, bet nelūždavo, o subraižyti tapdavo bjauriai pasišiaušę.

VK: Paminėjai garsą, kokį būtent garsą atsimeni?

DM: Aplinkos garsai kinta lėtai, vėlesni prisiminimai gali būti „įrašyti" ankstesnių vietoje. Atsimenu savo elektrinių žaislų garsus, bet tai jau vėlesni prisiminimai.

VK: Ar patiko vieta, kurioje supratai, kad esi?

DM: Be abejo taip, nors kai kas ir erzino. Bet prisiminimai dažnai suponuoja simpatijas tiems patiems prisiminimams, todėl negalėčiau tvirtinti, kad ta aplinka, kurią prisimenu, buvo tikrai ta aplinka, kurią supratau tada. Tuo metu buvau kamera, įrašinėjanti prisiminimus. Bet vėliau, trijų metų, man visai pajutau senelių namai Kaune prie Ąžuolyno. Patiko mūsų svetainė bute Skirsnemunėje. Patiko lauke įklimpęs baltas kaimyno „Moskvich" su dvejomis lempomis. Patiko rugių kamienai ir takas per ištisą jų mišką. Patiko pieva už namo su skardžiu. Viena didžiausių pramogų vasarą – bėgti ta pieva nieko nematant, priešais prasiskiriant žolei, kuri buvo aukštesnė už galvos, ir staiga pajusti, kaip žemė dingsta po kojomis – staiga smegti žemyn taip, kad pajusčiau tai, ką vėliau pajutau skrisdamas lėktuvu. Kartais man patikdavo aplinkiniai žmonės. Labiausiai tie, kurie atrodė taip, lyg su manimi bendrauti jiems būtų buvę iš tikrųjų įdomu.

VK: Ar yra koks nors terminas, kuris apibūdintų tą sekundės dalį trunkančią nesvarumo būseną, kuri nutinka lėktuvui atsiplėšus nuo žemės ir kylant toliau, kai kūnas negali atskirti, ar lėktuvas kyla, ar leidžiasi (nežinau, ar supratai, ką norėjau pasakyti, nes bent jau man taip nutinka skrendant lėktuvu)?

DM: Nusižengdamas įprastinei praktikai mąstyti ir kalbėti su web pagalba, terminą pasakyčiau iš galvos: „svaigulys"? Fiziologiškai – tai trumpalaikė vidinės ausies dezorientacija. Nors neadekvačiai, ji nutinka ir kitose situacijose: nualpimo metu (neteko patirti), važiuojant dviračiu iš vakarėlio.

VK: Gal pameni savo žaislus?

DM: Vaikų lopšelyje/darželyje Skirsnemunėje mėgstamiausias mano žaislas buvo „Lego". Mes tada juos vadindavome kaladėlėmis ir jų tebuvo kelios rūšys, ilga iš 6 ar 8 dalių, taip pat 4 ir 2. Regis, dar buvo trijų dalių. Arba, jeigu skaičiuotume tų apvalių fiksatorių skaičių, reiktų dauginti viską iš 2. Kartais jos sukibdavo taip stipriai, kad negalėdavome jų atskirti ir turėdavome prašyti auklėtojos pagalbos. Kaladėlės būdavo sudėtos į didžiules ritinio formos rausvos spalvos polietilenines dėžes su melsvu dangčiu, labai kietai užsidarančiu. Jo taip pat negalėdavome atidaryti ir prašydavome pagalbos. Atsimenu, kartą turėjome problemų sugalvoję kolektyviai pastatyti tikrai kažką didelio. Auklėtoja nesutiko atidaryti visas dėžes iš karto: „baigsit vieną dėžę, tada atidarysiu kitą". Atsimenu savo lopšelio „tapkes", jos buvo žalios su baltais plastmasiniais žiedais priekyje viršuje. Kartais būdavo faina pasilenkti ir įsikibti į juos. Namie turėjau elektrinį mėnuleigį su distanciniu valdymu. Pradžioje bijojau jį įjungti, nes visai nemokėjau naudotis distanciniu pultu ir ne visada pavykdavo laiku jį išjungti. Turėjau gerą rudą meškiną, šiek tiek didesnį už mane, ir švelnų guminį kiškį, kuris buvo mažesnis už mane gerokai. Polietileninius turėjau: baltą lapę, geltoną upinį keltą su atlenkiamu trapu (kuris vėliau pasimetė), mėlyną katerį dengtu kokpitu. Įdomu, kad ta lapė, nors ir būdama balto spalvos, mane išmokė atpažinti tikras lapes iš labai charakteringos uodegos formos. Tikrų lapių uodegos yra labiau panašios į plastmasinius vėzdus nei į švelnias vinguriuojančias uodegas iš „multikų". Turėjau triratį, kurio nelabai mėgau, bet tiesiog teko juo važinėti. To, kurio norėjau, kažkaip negavau iškart ir paskui jų jau nebegamino ar kažkas tokio. Tai buvo tikras dviratis su storomis pripučiamomis padangomis, rankiniais stabdžiais ir šoniniais ratukais. Juo galėdavai važiuoti kaip tikru dviračiu, t.y. „nemindamas pedalų" kaip sakydavau. Atsimenu kažkokį permatomo raudono plastmasės žiedą, kurį iškeičiau į kažką iš didesnės mergaitės. Turėjau dar dvi polietilenines špagas ir žiedus prie jų. Ne visai buvo aišku, ką su jais daryti. Kaip ir su tuo lanku, kurio šaudė taip arti, kad strėles verčiau jau apsimokėjo mėtyti rankomis. Labai mėgau popierinius karvelius. Juos lankstyti išmokau anksti, bet ne visi gerai pavykdavo. Mamos darytus karvelius saugodavau, nes jie skraidė gerai.

Didžiulis žaislinis laikrodis su geltona švytuokle, permatomu korpusu ir spalvotais krumpliaračiais. „Norma autobusas", skardinis vilkutis, prisukama skardinė gatvė su važiuojančiu tramvajumi pas tėvų draugų dukrą Dovilę. Žaisliniai lėktuvai su besisukančiais propeleriais, pakabinti ant plonyčio siūlo žaislų parduotuvėje Kaune. Geležies skardos kvapas ir skonis, plastmasės skonis. Prisukama plastmasinė auksinė žuvelė, kuri plaukdavo beveik visa panirusi po vandeniu, virš vandens kyšodavo tik prisukimo raktas. Prisukamas viščiukas, baltos plastmasės, su metalinėmis kojomis ir mechanizmu. Turėjau nemažai smulkesnių mašinėlių su smagratiniais mechanizmais ir be jų. Atsimenu kalną amerikietiškų mašinų „Die cast" modeliukų su atsidarančiomis durimis Kretingoje, kur vasarojau. Aš turėjau tik vieną raudoną „Honda" hečbeką (tikrų, tokių pat, tik kitos spalvos, teko važiuoti 90-ųjų pradžioje). Dar vienas mėnuleigis, kurį gavau dovanų keliais metais vėliau, buvo prisukamas ir žingsniuojantis keturiomis kojomis. Būdamas apie 4 m., vaikų kalėdinės šventės metu gavau prisukamą pistoletą. Jis buvo labai įdomus tuo, kad apie 45 laipsnių kampu pakreipta ašimi į vamzdžio galą buvo įstatomas ir prisukamas trijų menčių propeleris. Propeleris iš tikro buvo tuščiaviduris plastmasinis žiedas, kurio viduje buvo trys mentės ir apie 1 cm ašis. Paspaudus pistoleto gaiduką, propeleris imdavo suktis ir, ištrūkęs iš vamzdžio, gražiai nuskrisdavo į priekį. Principas panašus į to ištraukiamo malūnsparnio, kurio virvę patraukus imdavo suktis rotorius ir malūnsparnis pakildavo. Aitvaras, kurį gavau dovanų iš Kanados. Tai buvo bene geriausiai skraidantis aitvaras Lietuvoje. Trikampis ir labai lengvai valdomas, skrido beveik be vėjo. Pirmąkart jį esu išbandęs Vilniuje, „Gintaro" viešbučio kieme. Juodas skardinis „smaiseris", poetinė SS dalinių naudoto ginklo interpretacija, turėjo blyksinčią raudoną lemputę ir traškesį keliantį motoriuką, įtaisytą viduje. Dvi didelės A tipo baterijos buvo dedamos pro galą. Nepaisant žaislų įvairovės, žymiai labiau mėgau žaisti su daiktais, kurie savo gyvenime turėjo ir kitų funkcijų, todėl faktiškai man tekdavo dalintis savo žaislais su suaugusiais: spalvoti plastikiniai šepečiai pilkoje plastikinėje dėžėje atrodė kaip garažas, pilnas spalvotų mašinų. Aš labai mėgau mašinas, jos buvo mėgstamiausias mano žaislas. Raudonas mamos odinis „neseceras" (žr. pav.) tikriausiai viliojo savo technokratiniu dizainu, bet ir trikdė – kitu požiūriu tai buvo ne daiktas, o tik skuduras su užtrauktuku. Močiutės (paprastai vadintos mamute) dulkių siurblys „Raketa" turėjo lėktuvo važiuoklę ir buvo panašus į lėktuvą, tik be sparnų. Juo žaisti trukdė elektros laidas, kurį močiutė apvyniodavo tiesiog ant siurblio korpuso, taip sugadindama visą tikrovės iliuziją. Beje, tas siurblys vėliau dalyvavo viename estų lėliniame „multike" (pavadinimą patikslinsiu) ir tai, mano manymu, visiškai įtvirtina jo kaip žaislo statusą. Be to, jis ir dulkes siurbė nekaip. Įdomu tai, kad „Tallinn film" savo lėliniuose „multikuose" kartais naudodavo tikrus žaislus, kuriuos galėdavai rasti žaislų parduotuvėse, pvz. „Operatoriaus Kipso nuotykiuose" naudotas kabriolietas. Estiškas elektrinis espresso kavos aparatas taip pat buvo panašus į žaislą, tik vėl, trukdė elektros tinklo laidas su kištuku

Apskritai, žaisti su „tikrais“ daiktais dažnai buvo įdomiau. Gamintojų akivaizdus dėmesys detalėms ir geresnė technologija daiktus-žaislus darydavo įdomesnius ir „tikresniais“. Žaidžiamų daiktų funkcija buvo daugialypė – vienu atveju jie galėjo būti raketa, kitu – mašina ar namas. Nors kai kuriais atvejais žaislai buvo nepamainomi, atsimenu vienu metu buvau pamėgęs skardines mašinas – jas buvo galima aplamdyti ir vėliau išlyginti plaktuku.

VK: Man patiko „žaidžiamų daiktų“ koncepcija, kas meno pasaulyje galėtų atitikti „ready-made'o“ sąvoką. Kas nutiko vėliau – ar nustojai daiktus laikyti „žaidžiamais daiktais“ ir pradėjai žvelgti į juos kaip į „tikrus“ daiktus?

DM: Su daiktais žaisti nenustojau, žinoma. Daiktai nors ir prarado žaislų statusą, jie nenustojo žaislo koncepcijos ir funkcijos. Bet kaip ir nejdomių žaislų atveju, visada pasitaiko daiktų, kurie yra tik daiktai, niekas daugiau.

VK: Ar patyrei froidiškas seksualumo stadijas vaikystėje (oralinę, analinę, falinę ir t.t.)?

DM: Čia prisiminčiau lietuvišką vyriškos lyties įvardinimą „daiktas“ ir su juo susijusias aukščiau esančio atsakymo implikacijas. Manau, žinoma, patyriau.

Čia Froido sofa (jei staiga pasijustum, kad esi psichoanalitiniame seanse)

VK: Prieš tai ištarei tokį sakinį: „Viena didžiausių pramogų vasarą – bėgti ta pieva nieko nematant, priešais prasiskiriant žolei, kuri buvo aukščiau galvos, ir staiga pajusti kaip žemė dingsta po kojomis – staiga smegti žemyn taip, kad pajuščiau tai, ką vėliau pajutau skrisdamas lėktuvu.“ Ar galime pereiti prie lėktuvų – papasakosi apie savo pirmą skrydį?

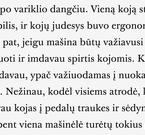
DM: Pirmojo skrydžio galiu ir neatsiminti, buvau per mažas, bet atsimenu, kad mama pasakojo, jog leidžiantis užmigau. Atsimenu skrydį iš Nidos man būnant kokių 3 metų. Mažo dvispanio AN 2 laukėme mažame Nidos oro uoste su metaline kilimo tako danga. Vos netekau priekinių dantų žaisdamas su kažkokiu sausu pagaliu, kai jam netikėtai lūžus veidu nesmarkiai atsitrenkiau į medinį aptvarą. Čia reikėtų pasakyti, kad Nida visada buvo gamtos rezervatas, ypač anksčiau, kada architektūrinė priežiūra buvo griežtesnė. Oro uostas buvo medinis namelis, apsuptas pušyno, o takas padengtas metalinėmis perfuotomis plokštėmis, kurios iš toliau atrodė kaip pieva. AN 2 spjaudė liepsnos liežuvius, kurie buvo panašūs į mano jau matytą kamuolinį žaibą. Nebuvo labai smagu. Varikliui pradėjus suktis smarkiau, jie išnyko, o nusileidimo nepamenu. Bet gal tai ir buvo pirmasis skrydis, apie kurį iš mamos pasakojimo savo draugėms girdėjau jau vėliau, o ne anksčiau? Bet, man regis, tikrai jau buvau skraidęs kažkuo žymiai geresniu už šitą kretantį daiktą. Atsimenu, tuo metu niekas iš aplinkinių nemėgo mažų lėktuvų, nors dabar manau, kad kaip tik jie suteikia daugiausia skrydžio malonumo pojūčio.

VK: Kamuolinį žaibą? Ką tik skaičiau, kad per savo gyvenimą kamuolinį žaibą pamato nuo 0,5 iki 5 proc. žmonių (skiriasi mokslininkų skaičiavimai). Dar skaičiau, kad kamuolinį žaibą matę žmonės tvirtina nuo jo sklidus nemalonų kvapą. Gal pameni savo matyto kamuolinio žaibo aplinkybes?

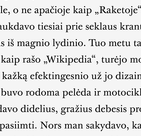
DM: Žinoma pamenu. Tai atsitiko Skirsnemunėje, ant kalno akmenimis grįstu keliu, dviaukščiame, dviejų laiptinių plytiniame name, pirmosios laiptinės antrame aukšte. Virtuvėje, kurios langai buvo į mano minėtos pievos pusę, sėdėjau ant savo vaikiškos kėdutės, kojas sumerkęs į stiklinį dubenį pilną karšto vandens. Dubuo buvo labai storo terminio stiklo, jo dugnas išorėje turėjo smulkius koncentrinius griovelius ir buvo panašus į muzikos plokštelę (tuo metu taip buvo vadinami vinilai) su stambiais takeliais. Dubenį gerai atsimenu ne dėl kamuolinio žaibo, bet todėl, kad man persišaldžius, jame reikėdavo mirkyti kojas labai karštame vandenyje su garstyčių lapeliais ant padų. Atsimenu ne žaibo, o kaip tik jų keistą, ir savo keistumu malonų kvapą. Jis nepriminė garstyčių padažo. Karštame vandenyje sušlapęs popierius, tikriausiai sumišęs su kažkokiais klijais ir garstyčių milteliais, skleidė keistą kvapą. Negaliu pasakyti metų laiko, bet abejoju, kad buvo žiema. Gal ruduo, jau vakarėjo, o virtuvėje buvo šviesu. Mūsų virtuvės langas buvo į pievą ir į vakarus, jūros link. Atrodo, turėjau tuos pačius 3 metus (paklausiu mamos tikslaus laiko, Skirsnemunėje gyvenome trumpai). Virtuvėje buvome dviese, promočiutė ir aš. Keista pagalvoti, kad mano močiutė tuo metu buvo ne kažin kiek vyresnė nei aš dabar, o mama – jaunesnė kone dvigubai. Taigi, sėdėjome dviese stačiakampėje patalpoje: kairėje viryklė ir promočiutė Natalija, kurią vadinome močiute, priešais mane stalas, langas su raudonu dangumi ir radiju ant palangės, dešinėje, kampe prie sienos šaldytuvas ir ten pat už nugaros durys. Žaibą pamačiau neiškart. Jis tyliai slinko grindimis išilgai virtuvės man iš kairės. Pamačiau jį ir, regis, tuo pat metu išgirdau močiutę man liepiant nejudėti. Atrodo, turėjau nemažai laiko jį stebėti, bet negaliu pasakyti, kaip lėtai ar kaip greitai jis judėjo. Neatsimenu, kad jo šviesa būtų apakinusi, greičiau atvirkščiai, ji visai neakino. Po akimirkos atrodė, kad žaibas nori patekti į šaldytuvą, ir staiga labai garsiai sprogo, vos palietęs durų atidarymo pedalą. Mūsų šaldytuvas turėjo tokį pilko cinkuoto metalo pedalą apačioje, durų kampe. Jį paspaudus koja, durys atsidarydavo, todėl į šaldytuvą vienu metu daiktus buvo galima dėti abejomis rankomis. Tai aš sužinojau vėliau, kai tą pedalą nuėmė, bet neišmetė. O tuo metu aš tiesiog žinojau, kad jis yra, ir kad man neužtenka mano svorio jį paspausti. Ugnies kamuolys buvo lauko teniso kamuoliuko dydžio. Atrodė didesnis, bet tikriausiai dėl to, kad aš buvau mažas. Lyginant su aplinkinių daiktų dydžiais, tikriausiai ne didesnis ir net kažkaip panašiai pūkuotas. Atrodė, kad dalis jo viršutinio sluoksnio buvo vos vos permatoma. Sprogęs, ruduose grindų dažuose paliko tamsią dėmę. Jos niekada taip ir neuždažė, bet pedalą nuėmė. Man atrodo, kad sprogimo garsas buvo stiprus. Nepamenu, kad būčiau verkęs, bet tikriausiai verkiau. Bet, kol žaibas slinko grindimis, buvo labai ramu ir keista. Nepamenu, kad būčiau norėjęs ar bandęs jį paliesti, nors jis buvo visai greta. Kita vertus, juk mano kojos mirko karštame dubenyje. Nebuvo taip paprasta staigiai išlipti iš jo, juolab, kad pasijudinus vanduo maišydavosi ir tapdavo dar karščiau.

VK: Įdomu, kad dauguma žmonių savo pirmą kelionę į Nidą tarybiniais metais patirdavo „Raketa“, kuri iš tiesų yra greitaeigis kateris. Aš pats turiu savo vaikystės fotografiją (pačio fotografavimosi momento nepamenu), kurioje aš sėdžiu keistoje Betmeno mašinų primenančioje transporto priemonėje – raketoje. Kažkuriuo savo gyvenimo periodu tikėjau, kad tikrai tą „raketą“ turėjau (turėjau kaip žaislą), o vyresnė sesuo man tvirtindavo, kad ją vis dar tebeturiu, tačiau ji yra rūsyje. Klausimas būtų toks – ar tu „neturėjai“ kokių nors fikcinių įsivaizduojamų transporto priemonių?

DM: O taip! Mano senelis tvirtino, kad kambaryje kažkur yra pasléptos pačiūžos ir jeigu tik jas rastume, galėčiau eiti čiuožinėti (į tą čiuožyklą, kuri buvo matyti už lango. Čiuožykloje vaikai žaidė ledo ritulį, o aš, matyt, tada buvau dar per mažas čiuožinėjimui, jeigu tokias istorijas man pasakojo. Ir neatsimenu, kad būčiau labai norėjęs į tą čiuožyklą patekti. Labiausiai man patiko asfalto pačiūžos, panašios į „skeitus“, bet žymiai mažesniais ratukais. Anuo metu, 70-ųjų viduryje, buvo galima pamatyti sportininkus, važiuojančius grupėmis užmieščio keliais su tomis pačiūžomis. Bet man labai magėjo pažiūrėti, kaip pačiūžos atrodo iš arti. Dar nekada nebuvau jų matęs. Tuo pačiu laiku mintyse bandydavau sutvarkyti tą košmarišką betvarkę, kuri vyko mažųjų autodrome Vytauto parke Kaune. Prie pat parko vartų buvo du autodromai, viename buvo elektrinės mašinos, kurios nuolat labai smarkiai trankėsi viena į kitą ir tas man nelabai patiko.

Kitame buvo skardinės minamos mašinos, kuriomis buvo galima važiuoti ∞ formos trasa (žr. foto, ta pati trasa 2025 m., o pasakojama apie maždaug 1972 m.) Kelio susikirtimo vietoje trasa buvo dviaukštė, turėjo tiltelį. Mašinos buvo spalvotos, įvairiausių modelių, pradedant senesniais, labai ekstravagantiškais, panašiais į „Kadilakus“, ir baigiant kukliais „Fiatais“. Buvo labai įdomu, bet nepasiekdavau pedalų ir negalėdavau gerai minti. Atsimenu, mane bandė mokyti, kaip reikia taisyklingai minti, o reikėjo taip: atsisėdus į mašinos sėdynę, paėmus vairą į rankas, kojas sukšti į tokias metalines kilpas apačioje, po variklio dangčiu. Vieną koją stumiant nuo savęs kita judėjo atgal. Faktiškai tai buvo velomobilis, ir kojų judesys buvo ergonomiškas, nors niekaip nesisiejo su mašinos judėjimu. Būtų buvę tas pat, jeigu mašina būtų važiavusi nuo galvos linksėjimo. Atsimenu, greitai mesdavau švytuoti ir imdavau spirtis kojomis. Kadangi paprastai toje trasoje lenktyniaudavome, kartais laimėdavau, ypač važiuodamas į nuokalnę. Kartais mane pagaudavo ir diskvalifikuodavo už ėjimą žeme. Nežinau, kodėl visiems atrodė, kad minti reikia būtent taip. Gal dėl to, kad gerokai susibraižydavau kojas į pedalų traukes ir sėdynės tvirtinimą. Tai štai, vakare atsigulęs į lovą svajodavau, kad bent viena mašinėlė turėtų tokius pedalus, kaip mano triratis. Kaip ir visi berniukai norėjau kuo „tikresnių“ ir kuo daugiau mašinų. Tik mašinų. Jeigu būdavo ne mašina, įsivaizduodavau, kad tai mašina. Dažnai nereikėdavo daug pastangų. Tarkim, šis upinis autobusas? Kuo ne raudonas „Ikarus“? Gyvenant Skirsnemunėje man teko keliauti nemažai ir vienu, ir kitu. Sunku pasakyti, ar „Raketą“ galima vadinti kateriu. „Cutter“ angliškai reiškia lengvą pakrančių laivą arba laivelį, kuriuo keleiviai plukdomi į keleivinį laivelį. Nors ir ant povandeninių sparnų, „Raketa“ buvo didžiulė, beveik upinės baržos ilgio. Juodkrantėje vienu metu priepiauką atstojo prie kranto priešvartuota barža, prie kurios iš marių pusės švartuodavosi „Raketa“. Baržai ji nusileisdavo penktadaliu ilgio, gal dar mažiau. Bet ji buvo labai greitas ir patogus upinis laivas. Vandens sparnai (angl. – hydrofoil) jai leisdavo plaukti prieš srovę beveik tokiu pat greičiu kaip ir pasroviui - 60 km/h. Dar būdavo glisuojanti „Zaria“, kurios fotografiją pridedu.

Ji buvo mažesnė už „Raketą“ ir talpino žymiai mažiau keleivių todėl, kad kokpitas buvo priekyje, o ne viršuje, ir variklio skyrius – gale, o ne apačioje kaip „Raketoje“. Bet „Zaria“ (rus. – aušra) nereikėdavo prieplaukos, ji priplaukdavo tiesiai prie seklaus kranto šliauždama smėliu. Jos grimzlė tebuvo 20 cm, dugnas pagamintas iš magnio lydinio. Tuo metu tai buvo moderniausi upiniai laivai pasaulyje. O „Ikarus“ autobusas, kaip rašo „Wikipedia“, turėjo moderniausią to meto konstrukciją, be to, būtų buvę sunku sugalvoti kažką efektingesnio už jo dizainą. Apie 1972 m. vaikų valandėlė LTV prasidėdavo vinjete, kurioje buvo rodoma pelėda ir motociklas. Tai buvo lėlių arba aplikacinė multiplikacija. Motociklas skleisdavo didelius, gražius debesis pro išmetimo vamzdį. Aš sukdavau galvą, kaip iš teliko tą motociklą pasiimti. Nors man sakydavo, kad to padaryti negalima, ir visaip argumentuodavo, aš tvirtai žinojau, kad kažkur tas motociklas vis tiek yra.

From http://oo-oo.co/darius-miksys-childhood/